بسم الله الرحمن الرحيم

حمد و سپاس

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى مَا عَرَّفَنَا مِنْ نَفْسِهِ، وَ أَلْهَمَنَا مِنْ شُكْرِهِ، وَ فَتَحَ لَنَا مِنْ أَبْوَابِ الْعِلْمِ بِرُبُوبِيَّتِهِ، وَ دَلَّنَا عَلَيْهِ مِنَ الْإِخْلَاصِ لَهُ فِي تَوْحِيدِهِ، وَ جَنَّبَنَا مِنَ الْإِلْحَادِ وَ الشَّكِّ فِي أَمْرِهِ.

حَمْداً نُعَمَّرُ بِهِ فِيمَنْ حَمِدَهُ مِنْ خَلْقِهِ، وَ نَسْبِقُ بِهِ مَنْ سَبَقَ إِلَى رِضَاهُ وَ عَفْوِهِ. حَمْداً يُضِيءُ لَنَا بِهِ ظُلُمَاتِ الْبَرْزَخِ، وَ يُسَهِّلُ عَلَيْنَا بِهِ سَبِيلَ الْمَبْعَثِ، وَ يُشَرِّفُ بِهِ مَنَازِلَنَا عِنْدَ مَوَاقِفِ الْأَشْهَادِ، يَوْمَ تُجْزى كُلُّ نَفْسٍ بِما كَسَبَتْ وَ هُمْ لا يُظْلَمُونَ، يَوْمَ لا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئاً وَ لا هُمْ يُنْصَرُونَ. حَمْداً يَرْتَفِعُ مِنَّا إِلَى أَعْلَى عِلِّيِّينَ فِي كِتَابٍ مَرْقُومٍ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ. حَمْداً تَقَرُّ بِهِ عُيُونُنَا إِذَا بَرِقَتِ الْأَبْصَارُ، وَ تَبْيَضُّ بِهِ وُجُوهُنَا إِذَا اسْوَدَّتِ الْأَبْشَارُ. حَمْداً نُعْتَقُ بِهِ مِنْ أَلِيمِ نَارِ اللَّهِ إِلَى كَرِيمِ جِوَارِ اللَّهِ. حَمْداً نُزَاحِمُ بِهِ مَلَائِكَتَهُ الْمُقَرَّبِينَ، وَ نُضَامُّ بِهِ أَنْبِيَاءَهُ الْمُرْسَلِينَ فِي دَارِ الْمُقَامَةِ الَّتِي لَا تَزُولُ، وَ مَحَلِّ كَرَامَتِهِ الَّتِي لَا تَحُولُ.[1]

[1] علی بن الحسین علیه‌السلام، امام چهارم، الصحیفة السجادیة، ۱ جلد، دفتر نشر الهادی – قم، چاپ: اول، ۱۳۷۶ ش.ص، ۳۰

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان:

سیر تاریخی روش تفسیر قرآن با قرآن از بعثت تا عصر حاضر

استاد راهنما

حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر مجید حیدری فر

استاد مشاور

حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر محمدعلی اسدی نسب

نگارنده

خدیجه جواهری موحد

سال تدوین ۱۳۹۴

تقدیم

به پیامبر نور و رحمت، معلم و مفسر کلام وحی؛ نبی رحمت، سرور و سید اولاد آدم و علّت هستی و سرخلقت عالم و آدم، نور آسمان و زمین، قطب مدار فلک، مهبط وحی و ملک! أبا القاسم وابا الزهرا علیهما السلام حضرت محمد مصطفی و اهل‌بیت پاک و مطهرش که هزاران سلام و درود و صلوات بر آنان باد.

۵۳.الزرقانی، محمد عبدالعظیم؛ مناهل العرفان فی علوم القرآن، ناشر داراحیاء التراث العربی، بی‌نا، بی‌تا، بی‌جا.

۵۴.الزرکشی، محمد بن عبدالله، البرهان فی علوم القرآن، چاپ اول، بیروت، دارالمعرفه، ۱۹۹۰/۱۴۱۰.

۵۵.زمخشری، محمود؛ الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل، دارالکتاب العربی، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۰۷.

۵۶.سیوطی، جلال الدین؛ طبقات المفسرین، بی‌نا، بیروت، ناشر دارالکتب العلمیه، بی‌تا.

۵۷..... الاتقان فی علوم القرآن، چاپ دوم، بیروت، دارالکتاب العربی، ۲۰۰۱/۱۴۲۱.

۵۸..... الدرالمنثور فی تفسیر المأثور، کتابخانه آیت الله مرعشی، قم، ۱۴۰۴.

۵۹.شاکر، محمد کاظم؛ مبانی و روشهای تفسیری، چاپ اول، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۲.

۶۰.شاهرودی، عبدالوهاب؛ ارغنون آسمانی،جسارتی در قرآن، عرفان و تفاسیر عرفانی، چاپ اول، رشت، کتاب مبین، ۱۳۸۳.

۶۱.شهیدی صالحی، عبدالحسین؛ تفسیر و تفاسیر شیعه، چاپ اول، قزوین، حدیث امروز، ۱۳۸۱.

۶۲.الصابونی، محمد علی؛ التبیان فی علوم القرآن، چاپ اول، بیروت، ناشر عالم الکتب، ۱۹۸۵/۱۴۰۵.

۶۳.الصفار، سالم؛نقد منهج التفاسیر و المفسرین، نشر دار الهادی، بیروت، چاپ اول، ۲۰۰۰ م.

۶۴.صادقی تهرانی، محمد؛ البلاغ فی تفسیر القرآن بالقرآن، چاپ اول، قم، ناشر مؤلف، ۱۴۱۹ ق.

۶۵....؛ الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن، انتشارات فرهنگ اسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۵.

۶۶.صبحی صالح؛ مباحث فی علوم القرآن، منتشورات الرضی، چاپ پنجم، ۱۳۷۲.

۶۷.طاهری، حبیب الله؛ درسهایی از علوم قرآنی، چاپ اول، قم، اسوه، ۱۳۷۷.

۶۸.طباطبایی، محمد حسین؛ قرآن در اسلام، چاپ دوم، تهران، دارالکتب اسلامیه، ۱۳۵۳.

۶۹....؛ المیزان فی تفسیر القرآن، دفتر انتشارات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴.

۷۰.طبرسی، فضل بن حسن؛ مجمع البیان، انتشارات ناصر خسرو، تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۲.

۷۱.طبری، ابوجعفر محمد بن جریر؛ جامع البیان فی تفسیر القرآن، نشر دارالمعرفه، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۲.

۷۲.....؛ المسترشد فی امامه علی بن ابی طالب علیه السلام، ناشر کوشانپور، قم، بی‌نا، ۱۴۱۵.

۷۳.طریحی، فخرالدین؛ مجمع البحرین، کتابفروشی مرتضوی، تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۵.

۷۴.طوسی، محمد بن حسن؛ التبیان فی تفسیر القرآن، داراحیاء التراث العربی، بیروت، بی‌تا، بی‌نا.

۷۵.طیب، سید عبدالحسین؛ اطیب البیان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، تهران، انتشارات اسلام، ۱۳۷۸.

۷۶.عدنانی ساداتی،عبدالمالک؛ اسرار آل محمد صلی الله علیه و آله ترجمه کتاب سلیم بن قیس هلالی، دارالنشر اسلام، قم، چاپ اول، ۱۳۸۸.

۷۷.عسگری، امام ابومحمد حسن بن علی؛ التفسیر المنسوب الی الامام العسکری، مدرسه الامام المهدی، قم، چاپ اول، ۱۴۰۹.

۷۸.عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم؛ طبقات مفسران شیعه، چاپ چهارم، قم، نشر نوید اسلام، ۱۳۸۷.

۷۹.علوی مهر، حسین؛ روشها و گرایشهای تفسیری، چاپ اول، قم، اسوه،۱۳۸۱.

۸۰.....؛ آشنایی با تاریخ تفسیر و مفسران، چاپ اول، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی،۱۳۸۴.

۸۱.عمید زنجانی، عباسعلی؛ مبانی و روشهای تفسیر قرآن، چاپ سوم، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۳.

۸۲.عیاشی، محمد بن مسعود؛ تفسیر العیاشی، ناشر المطبعه العلمیه، تهران، بی‌نا، ۱۳۸۰.

۸۳.قرشی، علی اکبر؛ قاموس قرآن، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۱.

۸۴.قرطبی، محمد بن احمد؛ الجامع لاحکام القرآن، انتشارات ناصر خسرو، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۴.

۸۵.قزوینی، محمد کاظم؛ فاطمه زهرا علیها السلام از ولادت تا شهادت، مترجم حسین فریدونی، نشر آفاق، چاپ ششم، ۱۳۸۱.

۸۶.قمی، علی بن ابراهیم؛ تفسیر قمی، چاپ چهارم، قم، دارالکتاب، ۱۳۶۷.

۸۷.قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا؛ تفسیر کنزالدقائق و بحر الغرائب، چاپ اول، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی،۱۳۶۸.

۸۸.قشیری، عبدالکریم بن هوازن؛ لطایف الاشارات، الهیئه المصریه العامه للکتـاب، مصـر، بی‌تا، چاپ سوم، ۱۳۷۲.

۸۹.فرات کوفی، ابوالقاسم فرات بن ابراهیم؛ تفسیر فرات کوفی، چاپ اول، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی،۱۴۱۰.

۹۰.فراهیدی،خلیل بن احمد؛ العین، انتشارات هجرت،قم، ۱۴۱۰ هجری.

۹۱.فیض کاشانی، ملامحسن؛ تفسیر الصافی، انتشارات الصدر، تهران، چاپ دوم، ۱۴۱۵.

۹۲.فیومی، احمد بن محمد؛ المصباح المنیر،بی‌جا، بی‌نا، بی‌تا.

۹۳.الکافیجی، محیی الدین محمد بن سلیمان؛ التفسیر فی قواعد علم التفسـیر، چـاپ اول، قاهره، مکتبه القدسی، ۱۹۹۵/۱۴۱۹.

۹۴.کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق؛ الکافی، ۸ جلدی، دارالکتـب الاسـلامیه، تهـران، بی‌نا، ۱۴۰۷ ق.

۹۵.کمالی دزفولی، سید علی؛ شناخت قرآن، چاپ اول، قم، نشر اسوه، ۱۳۷۰.

۹۶.....؛ تاریخ تفسیر، نشر صدر، تهران، بی‌تا.

۹۷.گرامی،محمد علی؛ شناخت قرآن، چاپ پنجم، قم، مؤسسه فرهنگی منهاج، ۱۳۸۳.

۹۸....؛ درسهایی از علوم قرآنی، چاپ اول، قم، احسن الحدیث، ۱۳۷۶.

۹۹.متولی، عبدالحمید محمود؛ اضواء علی مناهج بعض المفسرین من زوایا علـوم القـرآن، ناشر اسلامیه، بی‌جا، ۱۹۹۹/۱۴۲۰.

۱۰۰.مجلسی، محمد باقر؛ بحارالانوار، تعـداد جلـد ۱۱۱، ناشـر دار احیـاء التـراث العربـی، بیروت، ۱۴۰۳ ق.

۱۰۱.محمد صالح، عبدالقادر؛ التفسیر المفسرون فی العصر الحدیث، چاپ اول، بیروت، دارالمعرفه، ۲۰۰۳/۱۴۲۴.

۱۰۲.مرادی، محمد؛ امام علی علیه‌السلام و قرآن، چاپ اول، تهران، هستی نما،۱۳۸۲.

۱۰۳.مروتی، سهراب؛ پژوهشی پیرامون تاریخ تفسیر قرآن، چاپ اول، تهران، نشر رمز، ۱۳۸۱.

۱۰۴.مصباح یزدی، محمد تقی؛ قرآن شناسی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۰.

۱۰۵.مصطفوی، حسن؛ التحقیق فی کلمات القرآن، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰.

۱۰۶.معرفت، محمد هادی؛ التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشیب، چاپ اول، مشهد، الجامعه الرضویه للعلوم الاسلامیه، ۱۹۹۷/۱۴۱۸.

۱۰۷.مودب، سید رضا؛ روشهای تفسیر قرآن، چاپ اول، قم، اشراق، ۱۳۸۰.

۱۰۸.مهدوی راد، محمد علی؛ آفاق تفسیر مقالات و مقولاتی در تفسیر پژوهی، چاپ اول، تهران، هستی نما،۱۳۸۲.

۱۰۹.النمر، عبدالمنعم؛ علم التفسیر، چاپ اول، قاهره، دارالکتب اسلامیه، ۱۹۸۵/۱۴۰۵.

۱۱۰.هاشمی، سیده فاطمه؛ بررسی صحت و اعتبار روایات تفسیر منسوب به امام عسگری علیه‌السلام، چاپ دوم،مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۷.